

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภามหาวิทยาลัยมีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษามาทุกยุคทุกสมัย
ปรัชญาและภารกิจของมหาวิทยาลัยคือการสอนวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง เพื่อผลิตกำลังคนในระดับ
สูง นอกจากการสอนมหาวิทยาลัยยังมีการกิจในด้านการวิจัยให้บริการวิชาการแก่สังคม ทำนุบำรุง
สร้างสรรค์ศิลปวัฒนธรรมอีกด้วย¹ แต่เนื่องจากตามลักษณะของมหาวิทยาลัยที่มีมาในประเทศไทย
ถือว่างานหลักที่เป็นหัวใจสำคัญของมหาวิทยาลัยคือการสอนหรือการผลิตบัณฑิต ซึ่งหมายถึงการ
ถ่ายทอดความรู้อันเป็นภารกิจที่ถูกต้องและชอบธรรมอย่างหนึ่งของมหาวิทยาลัย² ดังนั้นการสอน
จึงเป็นงานที่ทำมาากที่สุดและมีความสำคัญมากที่สุด ส่วนงานด้านอื่น ๆ มีส่วนเสริมการสอนให้ดี
ยิ่งขึ้น มหาวิทยาลัยจึงจำเป็นต้องปรับปรุงการสอนให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพอยู่เสมอ อันจะ
เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพในสาขาวิชาชีพต่าง ๆ แต่กระบวนกา
เรียนการสอนมีความละเอียดซับซ้อนมาก เพราะ เป็นการปะทะสังสรรค์ทางวิชาการระหว่างผู้สอน

¹ ทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ, "โครงการพัฒนามหาวิทยาลัย," รายงานการสัมมนา
เรื่องภารกิจของมหาวิทยาลัยที่สังคมไทยมุ่งหวัง (กรุงเทพมหานคร: โครงการพัฒนามหาวิทยาลัย
ทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ, 2517), หน้า 1.

² พัทยา สายชู, "ภารกิจของมหาวิทยาลัยด้านการเรียนการสอน," รายงานการ
สัมมนาเรื่องภารกิจของมหาวิทยาลัยไทยที่สังคมไทยมุ่งหวัง (กรุงเทพมหานคร: โครงการพัฒนา
มหาวิทยาลัย ทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ, 2519), หน้า 48.

กับผู้เรียน¹ ผู้สอนเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่มีส่วนสำคัญในการเรียนการสอน ดังนั้นผู้สอนต้องเป็น ผู้ที่มีความรักในการสอน เรียนรู้อยู่เสมอ และนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความจริงใจ และมีความแม่นยำในหลักวิชาการที่จะสอนให้นักศึกษาได้เรียนรู้ไม่ใช่สอนตามเนื้อหาวิชาโดยไม่ คำถึงผู้เรียน ผู้สอนจึงต้องเข้าใจในจิตวิทยาการสอน รู้จักวิธีชักจูงใจให้ผู้เรียนมีกำลังในการ เรียน และการทำงาน ทั้งนี้อาจารย์เองจะต้องตัดสินใจอย่างฉลาดในการใช้อุปกรณ์การสอนที่ เหมาะสม ตลอดจนการวัดและประเมินผล ซึ่งจะเป็นส่วนหนึ่งที่ยังยั้งถึงคุณภาพของการสอน อาจารย์ จึงควรมีการปรับปรุงการเรียนการสอนทั้งขบวนการ เพื่อจะได้นำมาปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียน การสอนอย่างเหมาะสม² และทันกับความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ อาทิเช่น

1. การเปลี่ยนแปลงของสังคม ภารกิจที่สำคัญของสถาบันอุดมศึกษาคือการผลิตบัณฑิต เพื่อออกไปประกอบวิชาชีพในสังคม ด้วยเหตุนี้สถาบันอุดมศึกษาจึงต้องตอบสนองต่อความต้องการ ของสังคม ปรับปรุงและพัฒนาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมอยู่เสมอ สังคมไทยในปัจจุบัน เปลี่ยนไปในลักษณะที่ต้องแก้ปัญหาด้วยตนเอง พี่งตนเองมากขึ้น ผู้สอนจึงต้องมีการพิจารณา เนื้อหา วิชา และวิธีการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว³

¹Sten Henrysson and others, "Evaluation of University Teaching at the Development Level," Improving Collage and University Teaching 26 (Winter, 1978), : 17-20.

²William C.Hall, University Teaching (South Australia: Advisory Centre for University Education, The University of Adelaid, 1975), pp.31-70.

³ไพฑูริย์ สิมลารัตน์, "การพัฒนาการเรียนการสอน," คู่มือการศึกษาระดับปริญญาตรี การจัดการเรียนการสอน, ไพฑูริย์ สิมลารัตน์, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร: หน่วยพัฒนา คณาจารย์ ฝ่ายวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2524, หน้า 7-8.

2. ลักษณะของผู้เรียนที่ต่างกัน ผู้เรียนในปัจจุบันมีความแตกต่างกันทั้งในด้านความสามารถ วิธีการเรียน ความสนใจ พื้นความรู้เดิม ความปรารถนาหรือความคาดหวังในอนาคต บุคลิกลักษณะประจำตัว¹ ซึ่งต้องการการเรียนการสอนที่มีหลายรูปแบบ นอกจากนี้ผู้เรียนยังต้องการการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสกว้างเพื่อที่จะเลือกเรียนได้หลายสาขา ด้วยวิธีการต่าง ๆ กันมากขึ้น

3. ความก้าวหน้าทางวิชาการที่ดำเนินไปอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทำให้มีวิชาใหม่ ๆ เกิดขึ้น ซึ่งแต่ละหัวข้อแต่ละวิชาที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านมากขึ้น² ความรู้ใหม่ ๆ ที่เพิ่มขึ้นทำให้ไม่มีใครสามารถจดจำไปหมดทุกเรื่อง การสอนในสถาบันอุดมศึกษาจึงต้องเป็นการสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง และสามารถศึกษาต่อไปได้ตลอดชีวิต³ นอกจากนี้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ กระบวนการสอน นับตั้งแต่การเตรียมการสอน การจัดทำประมวลรายวิชา การเลือกวิธีสอน การประเมินผล ก็ได้รับการพัฒนาจนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในระดับอุดมศึกษาได้ดียิ่งขึ้น⁴

4. ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ผลจากการปฏิรูปเทคโนโลยีใน 5 ศตวรรษที่ผ่านมา ทำให้มีการขยายตัวทางเทคโนโลยีซึ่งส่งผลให้มีการวิจัยในหลายสาขา ในด้านการเรียนการสอน

¹Jerry G.Gaff, "The United States of America toward the improvement of teaching," in Staff Development in Higher Education, ed, David CB Teacher (New York: Nichols Publishing Co., 1979), p.234.

²เวทธรย์ สิมลารัตน์, "การพัฒนาการเรียนการสอน," คู่มือการวัดประเมินปฏิบัติการด้านการเรียนการสอน, หน้า 9.

³The Carnegie Commission on Higher Education, Reform on Campus (New York: McGraw-Hill, 1972), p.23.

⁴Jerry G.Gaff, Toward Faculty Renewal (San Francisco: Jossey-Bass, 1976), p.47.

อาจารย์สามารถนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ ทางการสอนมาใช้เพื่อช่วยให้นักศึกษาได้เรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น เปิดโอกาสให้อาจารย์ลดเวลาการสอนนักศึกษาลง และนำเวลาที่เหลือไปปรับปรุงเนื้อหาสาระของการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น¹ อาจารย์จึงจำเป็นต้องพัฒนาการใช้เทคโนโลยีและใช้ทรัพยากรทางการศึกษา เพื่อให้ทันกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีที่เจริญอย่างไม่หยุดยั้ง² .

✓ ในขบวนการพัฒนา เพื่อปรับปรุงและส่งเสริมประสิทธิภาพการสอน จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารของมหาวิทยาลัย ซึ่งต้องมีนโยบายหรือโครงการที่แน่นอนในการพัฒนาอาจารย์ การปรับปรุงการสอนจะไม่บรรลุผลหากอาจารย์ไม่ได้รับการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัย โดยความเป็นจริงอาจารย์จะต้องแสดงความพร้อมที่จะยอมรับผลของการประเมินงานของตน และพร้อมที่จะแก้ไขปรับปรุงตนเอง เป็นเบื้องต้น แต่มหาวิทยาลัยจะต้องเป็นส่วนสำคัญในการกระตุ้นและผลักดันให้อาจารย์เห็นคุณค่าของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ดังนั้นมหาวิทยาลัยจึงมีบทบาทและความรับผิดชอบอย่างสูงในการพัฒนาอาจารย์³ นอกจากนี้การพัฒนาอาจารย์ยังได้รับอิทธิพลอย่างสูงจากรัฐบาล เนื่องจากคณาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์การปฏิบัติงานของรัฐบาล และรัฐบาลเป็นผู้ควบคุมงบประมาณซึ่งนับได้ว่ารัฐบาลมีส่วนร่วมในการกำหนดความสำคัญก่อนหลังของปัจจัยที่ควรพัฒนาอย่างรีบด่วน⁴ ✓ ใกล้เคียง

¹The Carnegie Commission on Higher Education, The Fourth Revolution (New York: McGraw-Hill, 1972), p.106.

²Ibid.

³F.L.Picklin, The Role of the Administrator in Facilitating Faculty Development (Indianapolis: Indiana University School of Medicine, 1978), pp.141-160.

✓ ⁴พรชูลี คุณานุกร, "การพัฒนาคณาจารย์เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน," การเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา, ไพฑูรย์ สินลารัตน์, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523), หน้า 204-205.

สถาปนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยสมัยอดีต

มหาวิทยาลัยมหิดล นับได้ว่าเป็นโรงเรียนแพทย์แห่งแรกของประเทศไทย โดยถือกำเนิดมาจากโรงพยาบาลศิริราช ซึ่งเป็นพระนามของสมเด็จพระเจ้าอยู่ยาเธอ เจ้าฟ้าศิริราชกกุธภัณฑ์ พระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ทรงสละพระราชทรัพย์ให้ตั้งขึ้นเป็นทานในการรักษาโรคและป้องกันความทุกข์ยากของชนทั้งหลายที่จะเกิดจากพยาธิ โดยมีให้หมอนหรือคนพยาบาลเรียกค่ายา ค่ารักษาแก่คนไข้ และได้มีพระบรมราชโองการตั้งกรมพยาบาลขึ้นสำหรับรับผิดชอบกิจการโรงพยาบาล ต่อมาในต้นเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2432 หลังจากเริ่มกิจการของโรงพยาบาลศิริราชได้ประมาณ 2 ปี กรมพยาบาลก็เริ่มรับสมัครนักเรียนเข้าเรียนวิชาแพทย์เป็นครั้งแรกโดยกำหนดว่าผู้สมัครต้องมีความรู้หนังสือไทยพออ่านออกเขียนได้ โดยมีชื่อโรงเรียนแพทย์ที่ศิริราชพยาบาลว่า "โรงเรียนแพทยากร" ในวันที่ 3 มกราคม 2443 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรีพระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิดโรงเรียนเป็นทางการ และได้พระราชทานนามว่า "โรงเรียนแพทยาสัย" ชื่อนี้ได้ใช้อยู่จนกระทั่งโรงเรียนแพทย์ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2460 และได้ชื่อใหม่ว่า "คณะแพทยศาสตร์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย" ต่อมาในปี พ.ศ. 2486 ได้มีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ขึ้น โดยการแยกตัวออกมาจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีกระทรวงสาธารณสุขเป็นผู้รับผิดชอบด้านการบริหาร มีวัตถุประสงค์ให้มหาวิทยาลัยมีหน้าที่ให้การศึกษาวินิจฉัย และส่งเสริมแพทยศาสตร์ คุ้มครองแพทยศาสตร์ ผลิตบุคลากรทางการแพทย์ และวิชาพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัย ในปี พ.ศ. 2491 ได้จัดตั้งคณะเพิ่มขึ้นในมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์อีก 2 คณะ คือ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ และคณะสาธารณสุขศาสตร์ หลังจากนั้นก็ได้มีการเพิ่มคณะอื่น ๆ อีกโดยลำดับ

¹ อวย เกตุสิงห์, "เมื่อแปดสิบสี่ปีก่อน," สารศิริราช ฉบับอนุสรณ์ครบรอบ 84 ปี ศิริราช (เมษายน 2517) :708-716

² เรื่องเดียวกัน

คือ คณะเทคนิคการแพทย์ ในปี พ.ศ. 2500 คณะแพทยศาสตร์เชียงใหม่ พ.ศ. 2502 คณะ
 อายurvedic เวชศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลนครเชียงใหม่
 ในปี พ.ศ. 2503 คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาริบัติ ในปี พ.ศ. 2508 และในปีเดียวกันนี้
 ได้โอนคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลนครเชียงใหม่ไปสังกัดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ส่วนคณะ
 แพทยศาสตร์โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ได้โอนเข้าสังกัดในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี พ.ศ. 2510
 สำหรับคณะทันตแพทยศาสตร์ พญาไท และคณะเภสัชศาสตร์ พญาไท ได้จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2511
 เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายและโครงการของรัฐบาลในแผนพัฒนาการศึกษามหาวิทยาลัย พ.ศ. 2510-
 2514 ในด้านการแพทย์ซึ่งต้องการเพิ่มการผลิตทันตแพทย์และเภสัชกรให้มากขึ้น¹

ในปี พ.ศ. 2512 มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ได้รับพระราชทานนามใหม่ว่า "มหาวิทยาลัย
 มหิดล" เพื่อเป็นการเทอดพระเกียรติแก่สมเด็จพระราชบิดา เจ้าฟ้ามหิตลลอบุชเชษ กรมหลวง
 ลังชุลานครินทร์ ผู้เป็นพระราชบิดาของการแพทย์ไทย โดยมีวัตถุประสงค์ให้การศึกษาวิชาการ
 และวิชาชีพชั้นสูง ทำการวิจัยส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง ทำนุบำรุง วัฒนธรรม และในปี
 เดียวกันนี้ได้มีการจัดตั้งคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ขึ้นด้วย เพื่อจัดสอนวิชาต่าง ๆ ใน
 หลักสูตรพื้นฐานที่คณะวิทยาศาสตร์และระดัปปริญญาโท

มหาวิทยาลัยมหิดลเป็นนิติบุคคล มีฐานะเป็นกรม สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย และได้มีการ
 แบ่งส่วนราชการภายในมหาวิทยาลัยโดยความควบคุมดูแลของสภามหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งประกอบ
 ด้วยนายกสภามหาวิทยาลัย เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ อธิการบดี รองอธิการบดี
 คณบดี ผู้อำนวยการสถาบัน เป็นกรรมการสภามหาวิทยาลัยโดยตำแหน่ง และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
 ได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าแต่งตั้งมีจำนวนไม่น้อยกว่า 4 คน และไม่เกิน 9 คน การบริหารงาน
 ของมหาวิทยาลัยอยู่ในความรับผิดชอบของอธิการบดีและรองอธิการบดี ในปัจจุบันนี้มหาวิทยาลัย
 มหิดล ประกอบด้วยคณะ และส่วนราชการดังนี้คือ สำนักงานอธิการบดี คณะแพทยศาสตร์ศิริราช
 พยาบาล คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาริบัติ คณะวิทยาศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์ คณะเทคนิค

¹ มหาวิทยาลัยมหิดล, คู่มือนักศึกษา (กรุงเทพมหานคร: การพิมพ์พระนคร, 2522),
 หน้า 1-5.

การแพทย์ คณะทันตแพทยศาสตร์ คณะสาธารณสุขศาสตร์ คณะเภสัชศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ คณะเวชศาสตร์เขตร้อน คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ ปรัชญาศึกษาศาสตร์ สถาบันวิจัยประชากรและสังคม สถาบันวิจัยโภชนาการ¹

คณะและส่วนราชการต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยมหิดล ตั้งอยู่กระจัดกระจายแยกตามสถานที่ตั้งมีดังนี้คือ

บริเวณเขตบางกอกน้อย ได้แก่บริเวณที่รู้จักกันทั่วไปว่า โรงพยาบาลศิริราช ในบริเวณนี้จะมีสำนักงานอธิการบดี คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ คณะเทคนิคการแพทย์ ปรัชญาศึกษาศาสตร์

บริเวณเขตพญาไท ประกอบด้วย คณะเภสัชศาสตร์ คณะทันตแพทยศาสตร์ คณะสาธารณสุขศาสตร์ คณะเวชศาสตร์เขตร้อน คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี และคณะศึกษาศาสตร์

บริเวณตำบลศาลายา เป็นสถานที่มหาวิทยาลัยมหิดลมีโครงการที่จะขยายและย้ายคณะสถาบันต่าง ๆ ไปอยู่ที่บริเวณตำบลศาลายา อำเภอนครไชยศรี จังหวัดนครปฐม ได้แก่คณะศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ สถาบันวิจัยประชากรและสังคม สถาบันวิจัยโภชนาการ โครงการศูนย์สัตว์ทดลอง โครงการศูนย์ภาษาเอเชียอาคเนย์

สำหรับคณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์นั้น ปัจจุบันมีสถานที่ตั้งชั่วคราวที่โรงแรมราชคู่ภมิตร ชั้น 6 ถนนหลานหลวง

การศึกษาระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัย มีทั้งระดับต่ำกว่าปริญญาตรี, ปริญญาตรี และบัณฑิตศึกษา ระดับต่ำกว่าปริญญาตรีในหลักสูตรผู้ช่วยพยาบาล ผู้ช่วยทันตแพทย์และประกาศนียบัตรพนักงานวิทยาค่าสมัคร ระดับปริญญาตรีและบัณฑิตศึกษาในคณะต่าง ๆ คือคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี คณะศึกษาศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์ คณะเทคนิคการแพทย์ คณะทันตแพทยศาสตร์ คณะสาธารณสุขศาสตร์ และคณะเภสัชศาสตร์ สำหรับคณะสังคมศาสตร์และ

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 5-6

มนุษยศาสตร์ คณะเวชศาสตร์เขตร้อน และคณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ เปิดสอนเฉพาะในระดับบัณฑิตศึกษาเท่านั้น¹

ตามลักษณะคณะวิชาที่เปิดสอนในมหาวิทยาลัยจะเน้นหนักในสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ² ซึ่งเป็นสาขาวิชาชีพที่ใช้แก้ปัญหามนุษยโดยตรง³ อาจารย์ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่สำเร็จมาจากคณะวิชาชีพ (Professional School) จึงเป็นนักวิชาการที่รู้ในเนื้อหาวิชาชีพเป็นอย่างดี แต่ไม่สัมพันธ์ด้านวิธีสอน ดังที่ รุฉิรา ศิริสอาน⁴ กล่าวว่า "อาจารย์ที่สังกัดคณะอื่น นอกจากคณะครุศาสตร์ และคณะศึกษาศาสตร์ เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในแขนงวิชาของตน แต่ไม่ได้ฝึกฝนทักษะการถ่ายทอดความรู้มาก่อน ยิ่งเป็นอาจารย์ใหม่แล้วยิ่งขาดประสบการณ์ด้านนี้มากขึ้น" อาจารย์ในมหาวิทยาลัยมหิดลจึงจำเป็นต้องเสริมสร้างทักษะด้านการสอนและทำการวิจัยเพื่อการศึกษา ค้นคว้าหาความรู้หาวิธีการที่จะปรับปรุงทักษะและเทคนิคต่าง ๆ ด้านการสอนเพื่อทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ดังนั้น แต่ละคณะจึงได้มีการพัฒนาคณาจารย์และรูปแบบที่ต่างกัน บางคณะดำเนินการในลักษณะเป็นโครงการร่วมระหว่างสถาบัน คือ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี คณะแพทยศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และวิทยาลัยแพทยศาสตร์โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้าฯ คณะอื่น ๆ บางคณะได้ดำเนินการพัฒนาคณาจารย์โดย

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 24-27.

² สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, รายงานการวิจัยเรื่องระบบอุดมศึกษาในไทย (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการรัฐมนตรี, 2522), หน้า 172.

³ ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, หลักและวิธีการสอนระดับอุดมศึกษา (กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522), หน้า 38.

⁴ รุฉิรา ศิริสอาน, "การพัฒนาการเรียนการสอน," รายงานสรุปการสัมมนาเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน (กรุงเทพมหานคร: โครงการพัฒนามหาวิทยาลัย ทบวงมหาวิทยาลัย ของรัฐ, 2519), หน้า 10.

มีคณะกรรมการรับผิดชอบงานด้านนี้โดยเฉพาะ อาทิเช่น คณะพยาบาลศาสตร์ คณะสาธารณสุขศาสตร์ บางคณะดำเนินการ เป็นครั้งคราว เช่นคณะทันตแพทยศาสตร์ และบางคณะได้ดำเนินการโดยความรับผิดชอบของแต่ละภาควิชา เช่นที่คณะวิทยาศาสตร์ จะเห็นว่าการพัฒนาคณาจารย์ในมหาวิทยาลัย ยังไม่มีรูปแบบวิธีการที่แน่นอนและไม่ได้ทำในลักษณะต่อเนื่องทั้งนี้จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและอาจารย์บางท่านได้ให้ข้อคิดไว้ดังนี้

1. มหาวิทยาลัยมหิดลยังไม่มีนโยบายในการจัดองค์กรหรือหน่วยงานที่ทำหน้าที่พัฒนาคณาจารย์ ด้านการเรียนการสอนโดยตรง¹
2. ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านศึกษาศาสตร์และครูศาสตร์โดยตรง หรืออาจารย์จากคณะต่าง ๆ ที่ได้ศึกษาเพิ่มเติมทางด้านครุศาสตร์มาทำหน้าที่เป็นวิทยากรในการจัดอบรมเกี่ยวกับการเรียนการสอน³
3. อาจารย์มีอิสระในการเรียนการสอนมาก บางคนจึงไม่สนใจในการพัฒนาตนเองเท่าที่ควร
4. อาจารย์บางส่วนเชื่อว่าการเป็นอาจารย์ที่ดีมีได้อยู่ที่การมีวิธีสอนดี แต่อยู่ที่การรู้เนื้อหาวิชาอย่างดี ทำให้อาจารย์เหล่านี้ไม่สนใจต่อการพัฒนาตนเอง⁵

¹ สัมภาษณ์ สติติย์ สิริสิงห์, รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยมหิดล, 16 สิงหาคม 2524.

² สัมภาษณ์ สติติย์ สิริสิงห์, 16 สิงหาคม 2524.

³ สัมภาษณ์ ไพฑูรย์ สังขารินทร์, รองคณบดีฝ่ายวิชาการ คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 20 สิงหาคม 2524.

⁴ สัมภาษณ์ สันทรา ชัยพานิช, รองคณบดีฝ่ายวิชาการ คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 27 สิงหาคม 2524.

⁵ สัมภาษณ์ สุวิทย์ เพ็ชรกิจการม, อาจารย์คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล 20 สิงหาคม 2524.

5. ขาดบุคลากรที่สนใจในการดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาอาจารย์อย่างจริงจัง ทั้งนี้เพราะไม่มีกฎระเบียบในการขอผลงานทางวิชาการ¹

6. อาจารย์มีงานที่ต้องรับผิดชอบมาก ทำให้ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางคณะจัดขึ้นได้ทุกคน²

ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นอาจารย์ผู้หนึ่งของมหาวิทยาลัยสมมติล เห็นความจำเป็นที่มหาวิทยาลัยควรมีนโยบายและโครงการพัฒนาอาจารย์ เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพการเรียนการสอนให้มหาวิทยาลัย โดยพัฒนาทั้งการสอนและควมมี การวิจัยเพื่อหาวิธีการที่จะปรับปรุงทักษะและเทคนิคต่าง ๆ ด้านการ สอนเพื่อทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาความรู้และ ความต้องการพัฒนาอาจารย์ด้านการสอนของผู้บริหารและอาจารย์ในมหาวิทยาลัยสมมติล อีกทั้งได้ ศึกษาความคิดเห็นของคณะอาจารย์ที่มีต่อการพัฒนาอาจารย์ ผลที่ได้จากการศึกษาจะนำไปพิจารณาหา แนวทางและรูปแบบในการ เสนอโครงการพัฒนาอาจารย์เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการสอนที่เหมาะสม กับสภาพของมหาวิทยาลัยสมมติล และใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาอาจารย์อันจะทำให้เกิดผลดีต่อการ สักการศึกษาของมหาวิทยาลัยสมมติลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ศึกษาความรู้ความต้องการพัฒนาอาจารย์ด้านการสอนของผู้บริหารและอาจารย์ใน มหาวิทยาลัยสมมติล
- ✓ 2. ศึกษาวิธีการและรูปแบบการพัฒนาอาจารย์ที่เหมาะสมกับมหาวิทยาลัย
3. เสนอโครงการพัฒนาอาจารย์เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการสอนที่เหมาะสมกับ มหาวิทยาลัยสมมติล

¹สัมภาษณ์ วิเชียร ทวีลาภ, รองคณบดีฝ่ายวิชาการ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัย สมมติล, 25 สิงหาคม 2524.

²สัมภาษณ์ แทน จงคู่ภยัสสิทธิ, รองคณบดีฝ่ายวิชาการ คณะเวชศาสตร์เขตร้อน มหาวิทยาลัยสมมติล, 26 สิงหาคม 2524.

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาข้อมูลและความรู้ที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ในการเสนอโครงการพัฒนาอาจารย์เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการสอนที่เหมาะสมกับมหาวิทยาลัยมหิดลเท่านั้น
2. ข้อมูลที่เกี่ยวข้องในการเสนอโครงการพัฒนาอาจารย์เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการสอนในมหาวิทยาลัยมหิดล ผู้วิจัยจะเน้นเฉพาะการพัฒนาต้นกานการสอนและการวิจัยซึ่งเป็นส่วนเสริมการสอนเท่านั้น
3. ผู้วิจัยจะเก็บรวบรวมข้อมูลในลักษณะของความคิดเห็นจากประชากรสำหรับผู้บริหารและกลุ่มตัวอย่างกับผู้ที่ เป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัยมหิดลเท่านั้น
4. ตัวแปรที่จะศึกษา
 - 4.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่
 - 4.1.1 เพศ แบ่งเป็นเพศชายและเพศหญิง
 - 4.1.2 ประสบการณ์การสอน 1-25 ปีขึ้นไป
 - 4.1.3 คณะต่าง ๆ จำนวน 11 คณะ ได้แก่คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี คณะวิทยาศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์ คณะเทคนิคการแพทย์ คณะทันตแพทยศาสตร์ คณะสัตวบาลศาสตร์ คณะเภสัชศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ คณะเวปศาสตร์เขตร้อน คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์
 - 4.1.4 ตำแหน่งหน้าที่ซึ่งแบ่ง เป็นผู้บริหารและอาจารย์
 - 4.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ความรู้ในบทบาทและความรับผิดชอบด้านการสอนและความต้องการในมหาวิทยาลัยจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาอาจารย์ด้านการสอน ได้แก่ความรู้และความต้องการในเรื่อง วัตถุประสงค์ทางการศึกษา หลักสูตรและการดำเนินการสอน ผู้เรียนระดับอุดมศึกษา การประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน การประเมินผลการสอนของอาจารย์ การวิจัยเพื่อเสริมการสอนและความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาอาจารย์

๗ ความไม่สมบูรณ์ของการวิจัย

ข้อมูลที่ได้จากประชากรของกลุ่มผู้บริหารได้ไม่ครบทุกคณะขาดข้อมูลจากผู้บริหารในคณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ และข้อมูลจากกลุ่มประชากรของอาจารย์ในคณะเภสัชศาสตร์ได้ตัวแปร

อิสระที่เป็นเหตุหนึ่งอย่างเดียวยังทำให้ลักษณะของข้อมูลขาดการมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันเท่าที่ควร

ข้อตกลงเบื้องต้น

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยถือว่า

1. ผู้บริหารและอาจารย์ เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคณาจารย์ เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียน
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับเลือกเพื่อใช้ในการวิจัยครั้งนี้สามารถเป็นตัวแทนของมหาวิทยาลัยมหิดล โดยตอบสนองต่อข้อคำถามของแบบสำรวจตรงตามความรู้และความต้องการที่แท้จริงของผู้ตอบ

คำจำกัดความที่นำไปในการวิจัย

การพัฒนาคณาจารย์ หมายถึง ขบวนการที่จะช่วยให้อาจารย์มีโอกาสดำเนินการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ รวมทั้งปรับปรุงทัศนคติ และเทคนิคต่าง ๆ เกี่ยวกับบทบาทและความรับผิดชอบด้านการสอน ซึ่งจะทำให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

กิจกรรมเพื่อพัฒนาคณาจารย์ หมายถึง การจัดกิจกรรมเพื่อให้คณาจารย์ได้มีโอกาสดำเนินการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ รวมทั้งปรับปรุงทัศนคติและเทคนิคต่าง ๆ เกี่ยวกับบทบาทและความรับผิดชอบของอาจารย์ด้านการสอน ได้แก่ การจัดสัมมนา การประชุมเชิงปฏิบัติการ การอภิปราย การบรรยาย สัมมนา ฯลฯ ตลอดจนการสร้างบรรยากาศทางวิชาการภายในมหาวิทยาลัย

ผู้บริหาร หมายถึง อาจารย์ในมหาวิทยาลัยมหิดลที่อยู่ในตำแหน่งผู้บริหารระดับต่าง ๆ ได้แก่ อธิการบดี รองอธิการบดี คณบดี รองคณบดี ผู้ช่วยคณบดี หัวหน้าภาควิชา และหัวหน้ากองบริการ การศึกษาแม้ว่าจะอยู่ในตำแหน่งอาจารย์ด้วย

อาจารย์ หมายถึง อาจารย์ในมหาวิทยาลัยมหิดลที่ทำหน้าที่สอน วิชา และบริการ วิชาการ ซึ่งมีตำแหน่งต่าง ๆ ได้แก่ คำสตราจารย์ รองคำสตราจารย์ ผู้ช่วยคำสตราจารย์ อาจารย์ ซึ่งมิได้อยู่ในตำแหน่งบริหารใด ๆ

การสอน หมายถึง กิจกรรมอย่างหนึ่งที่มีมุ่งหมายให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้เรียน ซึ่งผู้สอน นอกจากจะมีความรู้ด้านวิชาการแล้ว ต้องมีความสามารถที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้เรียนอย่าง

มีประสิทธิภาพสูงสุด ทั้งนี้ผู้สอนจะต้องมีความเข้าใจในเรื่องของวัตถุประสงค์ทางการศึกษา หลักสูตร และการดำเนินการสอนผู้เรียนระดับอุดมศึกษา การประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน การประเมินผลการสอนของอาจารย์ และการวิจัยเพื่อเสริมการสอน

การวิจัยเพื่อเสริมการสอน หมายถึง การศึกษาค้นหาความรู้เพื่อหาวิธีการที่จะปรับปรุงทักษะและเทคนิคต่าง ๆ ด้านการสอน เพื่อให้ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยที่ผู้สอนจะต้องมีความรู้ในเรื่องหลักและวิธีการวิจัย สถิติที่ใช้ในการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ และการเขียนโครงการวิจัย

ขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้คือ

ตอนที่ 1 ศึกษาวิธีการและรูปแบบของการพัฒนาคณาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศจากเอกสาร ตำรา และปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีประสบการณ์ด้านนี้ รวมทั้งได้ไปศึกษาปฏิบัติที่หน่วยพัฒนาคณาจารย์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และหน่วยพัฒนาการเรียนการสอนจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ตั้งแต่วันที่ 15 มีนาคม - 30 เมษายน 2524 ผลจากการศึกษาในตอนต้น 1 ปี เป็นการกำหนดแนวความคิดเบื้องต้นในการพัฒนาคณาจารย์

ตอนที่ 2 ศึกษาสภาพการพัฒนาคณาจารย์ของมหาวิทยาลัยมหิดล จากเอกสารรายงานสัมภาษณ์ผู้บริหารและอาจารย์บางท่านจากคณะต่าง ๆ เพื่อทราบสภาพทั่วไปของการพัฒนาคณาจารย์ ตลอดจนรวบรวมปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น แล้วนำข้อมูลที่ได้รวมกับข้อมูลในตอนต้น 1 ปี มาเป็นเครื่องมือสำหรับการวิจัยแล้วจึงนำไปเก็บข้อมูลจากผู้บริหารและคณาจารย์ของมหาวิทยาลัยมหิดล

ตอนที่ 3 นำข้อมูลพื้นฐานจากตอนที่ 2 ออกแบบโครงการพัฒนาคณาจารย์เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการสอนของมหาวิทยาลัยมหิดล

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จะมีประโยชน์ดังต่อไปนี้คือ

1. ผู้บริหารมหาวิทยาลัย อาจนำผลการวิจัยครั้งนี้เป็นแนวทางในการดำเนินการพัฒนาคณาจารย์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการสอนในมหาวิทยาลัยต่อไป

2. วารสารฐานันในการปรับปรุงส่งเสริม และสร้างบรรยากาศ ทางวิชาการในมหาวิทยาลัย
มหิดล ซึ่งจะช่วยกระตุ้นให้คณาจารย์สนใจที่จะพัฒนาตนเองอยู่เสมอ

3. ผลงานวิจัยนี้จะ เป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้า วิจัยเกี่ยวกับรูปแบบของการพัฒนา
คณาจารย์ด้านอื่น และเป็นตัวอย่างแก่สถาบันอื่นต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย